

УДК 792:379.85(045)

ТЕАТР ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Осаволюк І.В., Іващенко А.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто актуальні проблеми дозвілля української молоді в умовах нової соціокультурної реальності та визначено місце театру в їх житті. Досліджено способи проведення вільного часу молоді в середині ХХ століття. Визначено причини зміни ціннісних орієнтацій молоді щодо проведення вільного часу. Проаналізовано опитування жителів м. Київ стосовно відвідин театру. А також розглянуто закономірності розвитку культурно-дозвіллевої діяльності молоді.

Ключові слова: театр, молодь, вільний час, дозвілля, туристична індустрія.

Постановка проблеми. Вільний час і дозвілля є однією зі сфер життєдіяльності людини, в якій найбільш яскраво проявляються наслідки змін в українському суспільстві, які стали причиною виникнення низки гострих проблем,

зокрема різкого падіння рівня загальної культури, руйнування традиційних норм і цінностей, поширення елементів спрощеної масової культури. Досліджуючи використання у суспільстві вільного часу, можна простежити перетворення

всієї системи ціннісних орієнтацій усіх представників українського суспільства, зокрема молоді. В умовах глибокої фінансової кризи, кризи культури, ідеології, моралі, освіти і виховання наша молодь дедалі більше втрачає духовно-світоглядні орієнтири у формуванні життєвих планів, дезорієнтується в загальнолюдських цінностях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виходячи з тематики, джерелами для статті стали роботи Б. Голдовського і С. Смелянської, Н. Смирнкової, Х. Юрковського, а також праці Є. Калмановського, Є. Коренберга, І. Уварової, С. Образцова. Стосовно проблеми молодіжного дозвілля в туризмі на сучасному етапі присвячено низку досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема Н. Бабенко, В. Дімова, І. Євтеєва, О. Карпуніна, О. Кучера, В. Лісовського, О. Мартиненко, В. Суртаєва, В. Орлова, В. Скороходова, Л. Скокової, Л. Коган, В. Пічі, І. Петрової, О. Семашка, Н. Цимбалюк, Г. Щерби, Р. Яремкевич та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Майже всі дослідники відзначають, що проблема полягає в необхідності використання виховного потенціалу всіх сфер життєдіяльності особистості, підвищення ефективності її реалізації, вивчення молодіжного дозвілля, яке практично є мало розробленим.

Головною метою статті є дослідити особливості функціонування дозвілля молоді в туристичній індустрії, розкрити проблему театральної діяльності та проаналізувати вподобання людей стосовно театру в різні часові проміжки.

Виклад основного матеріалу. Відштовхуючись від того, що індустрія туризму розглядається як міжгалузевий господарський комплекс, який спеціалізується на створенні турпродукту, здатного задовольняти специфічні потреби населення в проведенні дозвілля в подорожі шляхом виробництва та реалізації товарів і послуг туристичного призначення, ми спробували трактувати індустрію дозвілля як складову туристичної індустрії, куди входять підприємства розважального, культурно-просвітницького, спортивного та оздоровчого типу, основною метою яких є створення умов для повноцінного проведення відпочинку, задоволення духовних потреб людини, відновлення її психічних та фізичних сил.

Загалом для позначення даного сектору туристичної сфери, поряд із дефініцією «індустрія дозвілля», часто використовуються аналогічні їй «індустрія відпочинку» та «індустрія розваг».

У руслі певних інтересів, цілей, які ставить перед собою людина, здійснюється у вільний час дозвілєва діяльність. Обсяг вільного часу нині практично подібний обсягу професійної трудової діяльності, а в деяких соціально-демографічних груп, зокрема молоді, навіть і перевищує його. Тому суспільство не повинно бути байдужим щодо того, на що витрачаються години вільного часу, та не бути пасивним щодо того, чим наповнюється життя молодих людей.

Дозвілля молоді – частина вільного часу, що як правило, контрастує з професійною діяльністю, відповідає психофізичним особливостям молоді людини і спрямована на задоволення культурних потреб та інтересів здорової особистості.

Вільний час, не організований належним чином, містить у собі серйозну небезпеку щодо ан-

ти-суспільних проявів, зокрема: вживання алкоголю, наркоманії, проституції, злочинності, що може призвести не тільки до несформованості самих потреб у культурному проведенні дозвілля, а й до деградації індивіда. Саме у зв'язку з необхідністю організації раціонального проведення вільного часу і дозвілєвої діяльності ми звертаємося до його культури, яка виступає невід'ємною складовою культури суспільства, загальної культури особистості та регулювання вільного часу.

Культура дозвілля особистості – це перш за все внутрішня культура людини, що передбачає наявність у неї певних особових властивостей (склад розуму, характер, організованість, потреби й інтереси, вміння, смаки, життєві цілі, бажання), які дають змогу змістовно і з користю проводити вільний час. Від уміння раціонально організувати та провести час свого дозвілля багато в чому залежить соціальне самопочуття людини, її задоволеність своїм вільним часом у цілому [4, с. 121–132].

Культура дозвілля молоді, крім занять, яким віддається перевага, визначається рівнем розвитку та функціонування відповідних культурологічних установ, серед яких, зокрема: кінотеатри, театри, клуби, дискотеки, стадіони, бібліотеки тощо, без існування яких неможливе задоволення потреб у сфері дозвілля у повному обсязі. Проте відвідування цих закладів молоддю зовсім не збігається з їх наявністю за місцем проживання, адже відвідують вони переважно нічні клуби, дискотеки, «караоке», кінотеатри, що привертає увагу молоді значно більше [4, с. 216–234].

Такі заклади культури і мистецтв, як музеї, театри, картинні галереї, художні виставки привертають увагу молоді менше. Сприятливі зростанню рівня потреб молоді в культурному проведенні дозвілля необхідно через розвиток інфраструктури, через створення умов, необхідних як для формування, так і для реалізації культурних потреб.

У сучасному світі функція театру вже не обмежується аналізом тексту та його сценічного інтерпретування, а будь-яка інновація може бути сприйнята лише за умови підготовки публіки до театрального мистецтва. Театр перетворюється на багатофункціональний культурно-просвітницький заклад, в якому завдяки синтезу різних видів мистецтв (літератури, живопису, музики, танцю, скульптури, пантоміми, драми) створено оптимальні умови для зародження та становлення театральної анімації. Театральна анімація спрямована на розвиток емоційно-чуттєвої сфери людського «Я», занурення в культуру, метою якого є самореалізація та формування соціально відповідальної людини. Для досягнення цієї мети використовуються активні форми роботи з глядачем, не притаманні театру як традиційному закладу культури: виїзні вистави, театральні уроки, обговорення спектаклів та диспути, екскурсії по цехам та театральним музеям, схвищам театру, виконання різноманітних творчих завдань (вікторини, ігрові конкурси, інтелектуальні змагання), інші пізнавальні та культурно-розважальні заходи. Таке нетрадиційне спілкування з відвідувачами театру допомагає сформулювати ефективне сприйняття творів мис-

театра і – найголовніше – налагодити неперервний двосторонній зв'язок між акторами та публікою. Головним принципом філософії театральної анімації є принцип залучення глядача у процес підготовки вистави [1, с. 6].

Соціологія театру розглядається як одна з розвинених галузевих складових мистецтва, яка зароджується в Україні на початку ХХ ст. і набуває найбільш інтенсивного свого розвитку, зосереджуючись насамперед, на вивченні глядача.

В середині ХХ ст. студенти приділяли велику увагу власному культурно-духовному збагаченню. Через театр вони знайомилися з досягненнями митців та основними надбаннями світової та вітчизняної культури. У більшості випадків складні матеріальні умови в основному не заважали естетичному розвитку особистості, хоча такі обставини були суттєвою перепоною для більшості.

Керівництво ВНЗ намагалось максимально залучити студентів не тільки до корисних громадських справ, а й до занять, що сприяли відновленню сил, естетичному, духовному, фізичному розвитку особистості, але в контексті радянської ідеології. В залежності від власних уподобань, від темпераменту, від фізичного стану, від фінансової забезпеченості кожен вибирав для себе свій спосіб відпочинку. Таким чином, дозволяло проектувалося державою та планувалося індивідуально кожним студентом [2, с. 18].

Неабиякий інтерес у багатьох студентів викликали театральні студії. Практично у всіх ВНЗ молодь залюбки брала участь у виставах театрів естрадних мініатюр. У час дозвілля студенти відвідували театр із наступним обговоренням за участю артистів і режисерів. Між університетськими та інститутськими студентськими командами відбувалися зустрічі веселих та кмітливих (КВК), авторами сценаріїв були студенти.

Таким чином, інтереси студентської аудиторії були надзвичайно різноманітними, гуртки ВНЗ задовольняли потреби найвибагливіших, пропонувався широкий діапазон різноманітних занять, кожна молода людина мала можливість займатися тим, що було їй до вподоби.

Суттєво змінилися життєві стратегії молоді, а також її уявлення про своє місце у владних структурах з початку 2000-х років, коли почала зростати орієнтованість на вищу освіту, цінності освіченості та інтелекту, а також на комфортні умови життя. Важливо відмітити, що збільшилась вага особистісних цінностей щодо цінностей колективних, суспільних. В центр були поставлені особистий успіх, добробут, сімейне щастя. Тоді як поняття «благо країни» децю втратило своє колишнє значення. Велика частина молоді вже не бачить опори у державі, а тому відмовляє їй у своїй довірі та не орієнтується на співпрацю з нею.

На сьогоднішній день соціальний феномен вільного часу і дозвілля привертає увагу дедалі більшого кола дослідників. Він стає предметом обговорення не тільки фахівців, а й широкої громадськості.

Групою науковців у м. Київ було проведено анкетування в якому чітко описано хто якому виду дозвілля надає більшу перевагу. Співвідношення занять у вільний час показало, що спілкування з друзями займає більше половини

респондентів(60%), при чому незалежно від віку та статі. Спортом займаються 28% респондентів і лише 12% вибрали театр як улюблене заняття у вільний час.

Таким чином, театр поступається місцем іншим видам захоплення і проведення часу як молоді, так і людей старшого віку. Це може бути зумовлено тим, що дуже великі ціни на квитки до театрів зробили їх недоступними для значної більшості людей, особливо молоді. І зараз практично єдиним каналом, який забезпечує широкий доступ абсолютної більшості людей до художніх цінностей вітчизняної та світової культури, стало телебачення.

Серед опитуваних знайшлися і такі, які взагалі не відвідують театр. Із опитуваних, які все ж таки відвідують театр лише 3% відвідують його кожного тижня, 26% раз в один-два місяці і 71% раз на рік і рідше. На питання : З якою метою Ви відвідуєте театр 42% опитуваних визначили комунікативну функцію. Ще 39% – виховну та 19% відповідей було віддано освітній функції.

Сьогодні молодь у віці 21-24 років становить переважну більшість залі – 65%; середнє покоління 24%, а старше всього 11%. Лише близько однієї третини (34%) відвідувачі театру – чоловіки. Тоді як жінки складають 66%. Основну частину аудиторії складають студенти (46%) та працівники (39%). Бізнесмени – 13% та 2% пенсіонери [5].

Соціальний ефект розвитку індустрії дозволяв проявляється в тому, що вона впливає на формування нових особистих та суспільних потреб та їх подальше задоволення; сприяє отриманню моральної насолоди та пізнанню духовних цінностей; слугує відновленню людини як трудової одиниці, а це опосередковано впливає на підвищення ефективності праці, внесення робітниками креативних ідей в трудовий процес. У той же час, сучасна ситуація в Україні характеризується за період становлення незалежності розпадом індустрії дозвілля, сформованої ще в радянські часи, і виникненням нових тенденцій, пов'язаних зі зростанням в умовах ринкової економіки тих чи інших потреб (наприклад, казино, еліт-клуби тощо). Водночас, переважна більшість закладів спрямована на задоволення потреб платоспроможного населення, ті ж установи, що є доступними для широких верств населення перебувають в умовах морального виснаження.

Ще однією тенденцією, що має не зовсім позитивний зміст, є переорієнтація населення на проведення дозвілля, пов'язане з розвагами (відвідування дискотек, казино, залів гральних автоматів), та заняття престижними видами спорту (боулінг, більярд, великий теніс), тоді як інтерес до проведення дозвілля, спрямованого на культурне збагачення, постійно знижується (відвідування музеїв, театрів, виставкових залів) [3, с. 24-26].

Висновки та пропозиції. Отже, аналізуючи соціальну природу театру можна сказати, що ця сфера, як частина суспільства, зумовлена суспільством не лише зовнішньо, а й внутрішньо. Театр розглядається як форма колективної поведінки, масового спілкування, «комплекс міжлюдських взаємодій» з вихідною передумовою вивчення, насамперед, включення театру в соціальний контекст.

Функції, які здійснюється театром, створюють взаємодію з суспільством. За допомогою впливу театру формується духовна сфера та поведінка особистості, накопичується система знань, яка засвоюється нею в процесі перегляду театраль-ного дійства. Одночасно відбувається процес формування компонентів структури особистості – пам'ять, культура і діяльність.

Для того, щоб знову популяризувати театр як варіант дозвілля для молоді, необхідно залучити державне фінансування на рекламування театрів, оплату театральної діяльності та і на відновлення самих театральних будівель. Даний вид проведення вільного часу необхідно включати в програми туристичних путівок таким чином, щоб заохотити молодь на їх відвідування, що послужить розвитком як самого театрального мистецтва, так і туристичної діяльності.

Враховуючи постійно зростаючі потреби населення в відпочинку та позитивних враженнях, необхідно активізувати зусилля з оптимізації розвитку індустрії дозвілля, також і театру загалом. Перш за все, необхідно вирішити такі завдання:

- заохочувати та стимулювати прибуткові інвестиції в театральну індустрію з метою удосконалення та розширення її інфраструктури;
- забезпечити внутрішню конвертованість послуг шляхом підвищення їх якості та розширення асортименту, поліпшення умов обслуговування відвідувачів;
- сприяти впровадженню нових технологій та інновацій;
- урізноманітнювати структуру та розширювати мережу закладів відпочинкового типу;
- зробити доступними установи відпочинку та розваг для всіх категорій населення.

Список літератури:

1. Веселовська Г.І. Історія українського театру (від джерел до початку ХХ ст.): Програма курсу лекцій / Ніжинський держ. педагогічний ін-т ім. М.В. Гоголя. Кафедра історії культури, літератури та народознавства. – Ніжин, 2013. – 32 с.
2. Г.М. Хоткевич і українська театральна культура кінця ХІХ - початку ХХ століття: Автореф. дис... канд. мистецтвознавств.: 17.00.01 [Електронний ресурс] / Я.В. Партола; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2011. – 23 с.
3. Цимбал О.В. Соціально-філософський аспект трансформації аксіологічних орієнтацій молоді в сучасному суспільстві / О.В. Цимбал. – Вінниця, 2010. – 153 с.
4. Молодь у сучасному світі: філософсько-культурологічні виміри. Зб. матеріалів Міжнародної наукової конференції. – Київ, 26-27 березня 2009 р. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2009. – 504 с.
5. Молодь у сучасному світі: філософсько-культурологічні виміри. Зб. матеріалів Міжнародної наукової конференції. – Київ, 26-27 березня 2009 р. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2009. – 504 с.
6. Соціологічне дослідження на тему: «Громадська думка жителів Києва стосовно дозвілля» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiev.ukrstat.gov.ua>

Осаволюк И.В., Иващенко А.В.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ТЕАТР КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЧАСТЬ ДОСУГ МОЛОДЕЖИ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ

Аннотация

В статье рассмотрены актуальные проблемы досуга украинской молодежи в условиях новой социокультурной реальности и определено место театра в их жизни. Исследованы способы проведения свободного времени молодежи в середине ХХ века. Определены причины изменения ценностных ориентаций молодежи о проведении свободного времени. Проанализированы опрос жителей г. Киев относительно посещения театра. А также рассмотрены закономерности развития культурно-досуговой деятельности молодежи.

Ключевые слова: театр, молодежь, свободное время, досуг, туристическая индустрия.

Osavoliuk I.V., Ivashchenko A.V.

Vinnitsa Trade and Economic Institution
Kyiv National University of Trade and Economics

THEATER AS PART OF YOUTH LEISURE IN THE TOURISM INDUSTRY

Summary

In the article the actual problems of Ukrainian youth entertainment in the new socio-cultural reality and the place of theater in their lives. Investigated ways of spending free time of youth in the mid-twentieth century. The reasons of changes in value orientations of young people to spend free time. Analyzed survey of residents. Kyiv concerning a visit to the theater. And consider the patterns of cultural and leisure activities of young people.

Keywords: theater, youth, leisure, recreation, tourism industry.